

Siposné Kecskeméthy Klára ezredes:

A NATO BIZTONSÁGI BERUHÁZÁSI PROGRAMJA MAGYARORSZÁGON

ÖSSZEFOGLALÓ: A tanulmány a NATO kollektív védelme kialakításának és fenntartásának érdekeit szolgáló közös finanszírozású programokat, azok költségvetési hátterét, a létrehozott NATO Biztonsági Beruházási Programot és Magyarország ehhez történő csatlakozását tekinti át. Ismerteti a NATO-beruházások hazai szervezeti kereteinek megteremtését, valamint a jogszabályi háttér kialakítását. A szerző bemutatja az elmúlt 20 évben a NATO Biztonsági Beruházási Programja keretében megvalósult legfontosabb hazai beruházásait és eredményeit, amelyek Magyarország és a Magyar Honvédség csatlakozását, illetve az együttműködési képesség megteremtését szolgálták. Áttekinti a jelenlegi 11 képességsomagban folyó projekt megvalósításának folyamatát, valamint a NATO Beszállítói Információs Rendszer működését.

KULCSSZAVAK: a NATO Biztonsági Beruházási Programja, képességsomag, stratégiai légi szállítási képesség, NATO-erők integrációs egysége, a NATO Beszállítói Információs Rendszere

BEVEZETÉS

A NATO egyik legfontosabb alapelve, hogy a tagországok a kollektív védelem kialakítása és fenntartása során a lehetőségeik és teherviselő képességeik arányában, de mindenképpen közösen viselik a felmerülő költségeket, és egyenlő arányban részesülnek a védelemben. A kollektív védelem megteremtéséhez szükséges feladatok végrehajtása érdekében az anyagi-pénzügyi források biztosításának alapvetően két formája létezik. Az egyik a tagországok saját katonai költségvetése, amely a NATO közös védelmi feladatainak ellátására kijelölt nemzeti erők fenntartását és működtetését teszi lehetővé. A másik a NATO közös költségeinek fedezetéül szolgáló pénzügyi alapok megteremtése.

A Szövetség tagjai a védelemre fordítható forrásaik legnagyobb részét nemzeti keretek között használják fel. Bizonyos forrásokat azonban szövetségi keretek között, közös finanszírozás formájában fordítanak olyan képességek kialakítására és fenntartására, amelyeket zömmel a Szövetség egésze használ. A Szövetség a közös finanszírozású programok végrehajtására három elkülönült költségvetést kezel, ezek az erőforrások jelentik a közös finanszírozás három pillérét:

- a civil költségvetés a NATO brüsszeli központjának működését szolgálja;
- a katonai költségvetéssel tartják fenn a NATO parancsnoksági rendszerét, illetve a szövetségi híradó-, informatikai és légvédelmi hálózatokat;
- a NATO Biztonsági Beruházási Programja (NATO Security Investment Programme, NSIP), amely alapvetően a kollektív védelmi képességek kialakításának tágabb értelemben vett infrastrukturális költségeit fedezi, a Szövetség közös beruházásait állja; ilyen beruházások a szövetségi híradórendszer, a légvédelmi rendszer, a bázis-repülőter-hálózat, üzemanyagcsővezeték-rendszer, valamint a közös parancsnoksági infrastruktúra kiépítése és fejlesztése.

A közös finanszírozás mellett a Szövetségben a többnemzeti finanszírozást is alkalmazzák. A közös finanszírozásban – néhány kivételtől eltekintve – minden tagállam részt vesz, míg a többnemzeti megoldásokba a tagállamok önkéntes alapon kapcsolódnak be. Többnemzeti keretek között alakíthatók ki olyan képességek, amelyek megteremtése egy nemzet számára túlzott gazdasági megterheléssel járna. Ennek példája a NATO légi korai előrejelző rendszere (Airborne Early Warning and Control System, AWACS), amelyet 15 tagállam – 2006 óta Magyarország is – tart fenn, üzemeltet és fejleszt. Másik ilyen program a stratégiai légi szállító képesség (Strategic Airlift Capability, SAC) a pápai bázisrepülőtéren.¹ A programban 10 NATO-tag és két békepartnerségi (Partnership for Peace, PfP) ország (Finnország és Svédország) vesz részt. A közös és a többnemzeti finanszírozású programokra a tagállamok védelmi költségvetésük relatíve alacsony hányadát – mintegy 0,3%-át – költik. A mértékénél jóval nagyobb azonban a közös finanszírozás szimbolikus jelentősége, mivel ez növeli a Szövetség összetartását, a képességek integrációját.²

A NATO történetében több mint fél évszázados múltra tekint vissza a szövetségi infrastruktúra kialakítása során alkalmazott programalapú tervezési és finanszírozási eljárás. Kezdetekben NATO Infrastruktúra Program volt a megnevezése, amit 1994 végén kereszteltek át NATO Biztonsági Beruházási Programra. A program nevének változásával azt is szerették volna hangsúlyozni, hogy a közös alapból történő finanszírozás nemcsak a kulcsfontosságú/létfontosságú szövetségi infrastruktúrára vonatkozik, hanem politikai szinten a kollektív biztonságba történő beruházást is jelenti. Jelen tanulmány bemutatja ezt a programot, Magyarország csatlakozását a programhoz, valamint az NSIP már megvalósult, illetve jelenleg futó magyarországi fejlesztéseit.

HAZÁNK CSATLAKOZÁSA A NATO BIZTONSÁGI BERUHÁZÁSI PROGRAMJÁHOZ

Magyarország NATO-csatlakozását megelőzően az akkori kormány – a honvédelmi tárca vezetésének javaslatára – kiemelten foglalkozott a NATO Biztonsági Beruházási Programja magyarországi feladatainak előkészítésével, a szükséges jogi és szervezeti háttér megteremtésével.

A NATO Biztonsági Beruházási Program fogalma Magyarországon elsőként 1999-ben, a Programban történő részvételről szóló 2154/1999. (VII. 8.) kormányhatározatban jelent meg.³ A kormány jóváhagyólag tudomásul vette a honvédelmi miniszternek a NATO Biztonsági Beruházási Programjához történő csatlakozás érdekében végzett szervezeti, jogi és gazdasági feltételek megteremtésére irányuló tevékenységét, és elfogadta a tervezett

¹ Erről részletesen lásd Szarvas László: Stratégiai Légi Szállítási Képesség – egy új többnemzeti megoldás. Nemzet és Biztonság, 2008. július, 60–76.; valamint Szűcs László: A stratégiai légiszállítás képessége. 2009. augusztus 4. <https://honvedelem.hu/cikk/15948/a-strategiai-legiszallitas-kepesege> (Letöltés időpontja: 2018. 11. 11.)

² Kereki László: A NATO és az EU védelmi tervezési eljárásai. 22–23. In: Ronkovic József (szerk.): A stratégiai és a műveleti tervezés. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2009.

³ 2154/1999. (VII. 8.) Korm. határozat Magyarországnak a NATO Biztonsági Beruházási Programjában történő részvételéről.

szervezeti struktúrát (Integrációs Tárcaközi Bizottság és Biztonsági Beruházási Bizottság).⁴ A kormányhatározat a honvédelmi miniszternek feladatult szabta, hogy a NATO Biztonsági Beruházási Programjához történő csatlakozás jogi feltételeit az érintett minisztériumok bevonásával – Tárcaközi Munkabizottság keretében – vizsgálja meg, és tegyen javaslatot a szükséges jogi szabályozásra.⁵

Az Észak-atlanti Szerződés Szervezete Biztonsági Beruházási Programjában való részvételhez szükséges törvénymódosításokról szóló 2000. évi XXXVI. törvény hatálybalépésével egészült ki [259. § e) pont] az akkor érvényben lévő honvédelmi törvény (1993. évi CX. törvény), amely az alábbi megfogalmazást tartalmazta: „*az Észak-atlanti Szerződés Szervezete Biztonsági Beruházási Programja azon katonai célú beruházások, fejlesztések összessége, amelyeket e Szervezet védelmi képességének megőrzése vagy fokozása érdekében tervez és megvalósít.*”⁶

A törvény felhatalmazta a kormányt, hogy rendeletben állapítsa meg „*a magyarországi székhelyű gazdálkodó szervezeteknek az Észak-atlanti Szerződés Szervezete Biztonsági Beruházási Programja keretében kiírásra kerülő pályázatokon való részvételi jogosultsága feltételeit, a jogosultság megszerzésével kapcsolatos eljárás szabályait és az eljáró szervezetet, valamint az Észak-atlanti Szerződés Szervezete vonatkozó szabályanyagának figyelembevételével a Magyar Köztársaság területén kivitelezendő Biztonsági Beruházási Programok megvalósításában közreműködő belföldi és külföldi székhelyű gazdálkodó szervezetek kiválasztásának módját.*”⁷

A NATO Biztonsági Beruházási Programja a Szövetség közös finanszírozási rendszereinek egyik formája, amely a szükséges pénzügyi és adminisztratív háttérrel biztosítja a Szövetség védelmi képességeinek megteremtéséhez, fejlesztéséhez. Azon katonai célú beruházások, technikai, műszaki fejlesztések összessége, amelyeket a NATO védelmi képességének megőrzése vagy fokozása érdekében a közös finanszírozás e rendszerben tervez és megvalósít.⁸

A NATO-BERUHÁZÁSOK SZERVEZETI KERETEINEK MEGTEREMTÉSE

A honvédelmi tárcán belül létrehozták azokat a szervezeti elemeket, amelyek elsődleges feladata az NSIP hazai feladatainak koordinálása, illetve végrehajtása volt. Az egykori elgondolás értelmében a honvédelmi tárcán belül létrehoztak egy önálló főosztályt, a HM Biztonsági Beruházási Főosztályt (HM BBF) az NSIP-feladatok és -programok tárcaszintű tervezésére, előkészítésére, a megvalósítás koordinálására, az infrastrukturális és az építési-beruházási

⁴ Az NSIP-hez történő csatlakozással, a beruházásokkal és a képességcsomagokkal kapcsolatban lásd Jelentés a NATO Biztonsági Beruházási Programja (NSIP) keretében Magyarországon megvalósuló fejlesztések ellenőrzéséről. Állami Számvevőszék, 2002. május. <https://www.asz.hu/storage/files/files/%C3%96sszes%20jelent%C3%A9s/2002/0217j000.pdf?ctid=755> (Letöltés időpontja: 2018. 10. 12.)

⁵ Kovács Ferenc: A NATO biztonsági beruházási program integrálása a magyar nemzetgazdaság, az országos és katonai infrastruktúra, valamint az államigazgatás rendszerébe. PhD-értekezés, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2001.

⁶ A honvédelemről szóló 2004. évi CV. törvény 204. § (1) pontjának m) bekezdésében található meghatározás a korábbi honvédelmi törvényben szereplővel megegyezik.

⁷ A honvédelemről szóló 2004. évi CV. törvény. <https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0400105.TV> (Letöltés időpontja: 2018. 11. 11.)

⁸ A fenti átfogó meghatározást lásd Magyarország és a NATO biztonsági beruházási programja. 88. In: Szenes Zoltán – Tóth Péter: Tíz éve a NATO-ban. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2009.

képességsomagok program- és projektfelelősi feladatainak ellátására. A programok teljes körű koordinációját a HM BBF végezte, emellett feladata volt a szükséges jogharmonizáció koordinálása és összefogása is. Az NSIP-hez tartozó, haditechnikai fejlesztést tartalmazó képességsomagok irányítását a HM Haditechnikai Fejlesztési Főosztály (HM HFF) biztosította a Technológiai Hivatalban (HM TH) létrehozott programirodák bázisán. A program pénzügyi háttérét a HM Központi Pénzügyi és Számviteli Hivatal (HM KPSZH) biztosította.

A kezdeti időszak legfontosabb feladatai az alábbiak voltak: az NSIP magyarországi háttérének (jogi, szervezeti) kialakítása, közreműködés a „kezdeti” magyarországi képességsomagok kidolgozásában, jóváhagyási folyamatában, valamint részvétel a korai, a csatlakozáshoz szükséges híradó- és informatikai projekteknek a NATO Tanácsadó, Vezetési és Irányítási Ügynökség (NATO Consultation, Command and Control Agency, NC3A) általi megvalósításában.⁹ A szervezeti rend megfelelő alapot biztosított arra, hogy az NSIP-képességsomagok Magyarországon sikeresen megvalósíthatók legyenek. Természetesen ez az időszak egyben a tanulás időszaka is volt, hiszen a NATO-csatlakozással teljesen új tervezési, vezetési és végrehajtási elveket és eljárásokat kellett figyelembe venni.

Az indulást követően számos szervezeti változás történt. 2000-ben az önálló NSIP-főosztályt (HM BBF) megszüntették, az NSIP-feladatok irányítására és végrehajtására létrehozták a Biztonsági Beruházási Igazgatóságot a korábbi HM Beszerzési Hivatalon belül, amely átalakult HM Beszerzési és Biztonsági Beruházási Hivatallá (HM BBBH). A Biztonsági Beruházási Igazgatóság az NSIP pénzügyi háttérét biztosító HM KPSZH-val és a programirodákkal együttműködve látta el a feladatát. Lényeges változást a Honvédelmi Minisztérium Fejlesztési és Logisztikai Ügynökség (HM FLÜ) 2007. január 1-jén történő megalapítása jelentett. Az MH 2007. évi átszervezésénél az NSIP-feladatok teljes egészében a HM FLÜ-höz kerültek. 2013-ban megszűnt a HM FLÜ, és az NSIP-feladatok a HM Védelemgazdasági Hivatalhoz (HM VGH) kerültek. Az új igazgatóság már összetettebb feladatokat lát el Biztonsági Beruházási, EU-s Fejlesztési és Környezetvédelmi Igazgatóság néven.

A tagság első évtizedében az NSIP-beruházások Magyarország és a Magyar Honvédség csatlakozását, illetve az együttműködési képesség (főleg a vezetés területén történő) megteremtését szolgálták. Mivel Magyarország a tagság kezdetén „szigetország” volt, az ország védelmének szükség szerinti gyors megerősítését a NATO légi úton képzelte el, ezért a projektek többsége a légierőt érintette. Ebben szerepet játszott az a követelmény is, hogy Magyarország a taggá válás napjától része a NATO integrált légvédelmi rendszerének. Mivel egy esetleges katonai konfliktus esetén a NATO Reagáló Erő (NATO Response Force, NRF) elemeit is légi úton „dobták volna át” az országba, ezért a Szövetség támogatta a NATO-erők fogadását biztosító repülőtér-fejlesztéseket is.

NATO biztonsági beruházások Magyarországon 1999–2009 között:

- a híradó- és informatikai rendszerek fejlesztését megvalósító CP5A0039;
- a légi vezetési és irányítási rendszerek fejlesztését megvalósító CP5A0035;
- az új 3D-s (háromdimenziós) gerincradarok beszerzését, telepítését és a radarhelyszínek megvalósítását biztosító CP5A0044;
- az NRF fogadását biztosító repülőtér-fejlesztéseket tartalmazó CP3A0053;
- a NATO Légi Vezetési és Irányítási Rendszer (Air Command and Control System, ACCS) továbbfejlesztését tartalmazó CP5A0109;

⁹ Ma NATO Híradó- és Informatikai Ügynökség (NATO Communication and Information Agency, NCI Agency), központja megosztva Brüsszelben, Monsban és Hágában települ.

a szövetségesek közötti információcserét biztosító alapvető híradó-szolgáltatások fejlesztését tartalmazó CP5A0104.¹⁰

A NATO-tagságunk 10. évfordulójára az NSIP keretében befejeződött a kecskeméti és a pápai repülőterek, valamint a veszprémi légi vezetési központ infrastrukturális fejlesztése, híradó- és informatikai hálózatának kiépítése. Zengővár kivételével megvalósult az új háromdimenziós radarok képességsomagja, Békéscsaba és Bánkút hasznos tagja lett a magyar légtérvédelemnek. Sikeresen haladt Pápan a többnemzeti C-17-es stratégiai szállítórepülőezred felállítása. Hasonlóképpen sikeresen folyt a NATO katona-egészségügyi kiválósági központ felállítása Budapesten.¹¹

NATO-tagságunk második évtizedében a projektek egy része új feladatokkal folytatódott, mások pedig a NATO-csúcstalálkozókon eldöntött képességfejlesztési célok megvalósítását szolgálták. 2016-ban már megjelentek a készenléti akciótervhez (Readiness Action Plan, RAP) kapcsolódó képességsomagok. Ilyen az erők fogadásának, állomásoztatásának és továbbmozgatásának (Reception, Staging, Onward Moving, RSOM) biztosítása (Várpalota, Pápa), valamint az erők integrációjának és kiképzésének az elősegítése (Force Integration and Enhanced Training, FIET, Várpalota, Újdörögd).

Az elmúlt 10 év legjelentősebb NSIP-eredményei közé sorolhatók az MH Kormányzati Célú Elkülönült Hírközlő Hálózatának kapacitásbővítésével kapcsolatos munkálatok, amelyek befejezésével jelentősen javultak a korábbi NSIP-beruházások során telepített légi vezetési-irányítási rendszerek működési feltételei. Lezárultak a NATO új légi vezetési-irányítási rendszer magyarországi (Veszprém) elemét érintő, IP-alapú védett hangkommunikációs alrendszer kivitelezési feladatai. A radarprogram keretében folytatódott a 3D-s radarok idegen-barát felismerőrendszerének a korszerűsítése. Elkészült a pápai repülőtér egymással összefüggésben lévő fejlesztési feladatainak összehangolását és a szükséges megvalósíthatósági vizsgálatokat magában foglaló komplex programterv. Összeállt a kecskeméti repülőtérre vonatkozó „Átfogó Infrastrukturális Fejlesztési Terv”, amelyben sikerült összhangot teremteni a NATO-követelmények, a repülőtér polgári és katonai kettős hasznosítását célzó fejlesztések, az Amerikai Egyesült Államok európai elrettentési kezdeményezés programja, valamint a tárca egyéb katonai-infrastrukturális fejlesztési céljai között.¹²

A NATO-csatlakozástól 2017 végéig terjedő időszakban a NATO Biztonsági Beruházási Programjában felhasznált összes forrás *82,6 milliárd forintot* tett ki, amelynek nemzeti finanszírozási hányada meghaladta az 55%-ot. Az NSIP-beruházások nagymértékben hozzájárulnak hazánk szövetségesi kötelezettségeinek teljesítéséhez, emellett emelik a Magyar Honvédség általános technikai és technológiai képességeit is.

¹⁰ Az NSIP-beruházásokkal és -képességsomagokkal kapcsolatban lásd Jelentés a NATO Biztonsági Beruházási Programja (NSIP) keretében Magyarországon megvalósuló fejlesztések ellenőrzéséről. Állami Számvevőszék, 2002.; valamint Jelentés a katonai védelmi beruházások ellenőrzéséről [0333]. 67. Állami Számvevőszék, 2003. szeptember. <https://www.asz.hu/storage/files/files/%C3%96sszes%20jelent%C3%A9s/2003/0333j000.pdf?ctid=756> (Letöltés időpontja: 2018. 10. 12.)

¹¹ Kopcsó István: A NATO Katona-egészségügyi Kiválósági Központ kialakítása, működési rendje. Honvédségi Szemle, 62. évf. 2008/2., 23–31.; valamint Siposné Kecskeméthy Klára: A NATO kiválósági központjai. Új Honvédségi Szemle, 61. évf. 2007/11., 13–21.

¹² Beszámoló a NATO Biztonsági Beruházási Program (NSIP) 2017. évi magyarországi megvalósításáról. HM Védelemgazdasági Hivatal, 2018. április 11., (3 melléklet).

A FOLYAMATBAN LÉVŐ PROJEKTEK BEMUTATÁSA

A NATO Biztonsági Beruházási Programja keretében Magyarországon 122 projekt megvalósítása van folyamatban az alábbi 11 képességsomag keretében:

1. CP 9A0951 ADD1 – stratégiai légi szállítási képesség, amely a SACEUR felelősségi körzetén belüli képességsomag (Pápa);
2. CP 9A1385 – védekező és támadó légi eszközök képességsomag (Kecskemét);
3. CP 3A0053 – az NRF fogadását biztosító repülőtéri fejlesztések;
4. CP 9A0996 – RSOM (Várpalota, Pápa);
5. CP 9A0401 – FIET (Várpalota, Újdörögd);
6. CP 5A0035 – a NATO Integrált Légvédelmi Rendszeréhez (NATO Integrated Air Defence System, NATINADS) történő csatlakozás érdekében szükségessé váló fejlesztések;
7. CP 5A0044 – az előírt légtérlefedettséget biztosító háromdimenziós gerincradarok beszerzése és telepítése;
8. CP 5A0109 – az új NATO ACCS kialakítása;
9. CP 0A0149 – a NATO telepíthető híradó-informatikai (Deployable Communication and Information System, DCIS) rendszerének a kiépítése;
10. CP 9A0995 – nagy mennyiségű üzemanyag tárolása (Pápa);
11. CP 9C0151 – NATO-erőket integráló elem (NATO Forces Integration Unit, NFIU, Székesfehérvár).¹³

Stratégiai légi szállítási képességsomag – Pápa

A fenti képességsomagok közül kiemelkedő jelentőségű a pápai légibázis fejlesztése, amely kettős célú. A NATO-követelmény szerint a repülőtérnek alkalmassá kell válnia a stratégiai légi szállítási kezdeményezés (Strategic Airlift Capability, SAC) keretében működő C-17-es flotta fő műveleti bázisaként történő működésre. Emellett – nemzeti követelményként – a bázisnak biztosítania kell tetszőleges katonai repülőgép¹⁴ bármilyen időjárási körülmények közötti fel- és leszállását, illetve kiszolgálását. E kettős cél érdekében szükséges beruházásokat egyrészt a NATO Észak-atlanti Tanács (North Atlantic Council, NAC) 2016 augusztusában jóváhagyott 9A0951 ADD1 képességsomagja, másrészt a 1553/2015. (VIII. 7.) számú kormányhatározat alapján kell végrehajtani. A fejlesztési program összértéke 41 milliárd forint, melyhez Magyarország 58%-ban nemzeti forrásokkal járul hozzá.

A képességsomag előkészítő feladatai a Szövetséges Transzformációs Parancsnoksággal (Allied Transformation Command, ACT) 2008 elején folytatott egyeztetésekkel kezdődtek meg. A pápai repülőtér felajánlása 2008. március 25-én megtörtént. A képességsomag terveze 2010. januárban készült el, de a formális jóváhagyási eljárást a légibázisokkal kapcsolatos koncepcionális kérdések tisztázásáig elhalasztották. Az ACT 2015. június 30-án készítette el a légi szállítási képességsomag tervezetét összesen húsz, a pápai repülőtér fejlesztésére vonatkozó projekttel, amelyet a NAC 2016. augusztus 25-én fogadott el. Ezek végrehajtására a megvalósítás ütemének megfelelően 2022-ig 91 millió euró (mintegy 28,2 milliárd forint) NATO-forrást biztosítanak hazánk részére, illetve az előfinanszírozott projektek esetében

¹³ Beszámoló a NATO Biztonsági Beruházási Program (NSIP) 2017. évi magyarországi megvalósításáról. 2018, 3.

¹⁴ A hadászati bombázó-repülőgépek kivételével.

a SAC-nemzetek részére történő visszafizetésre. A walesi csúcsertekezleten – a NATO készenléti akciótervéhez történő magyar hozzájárulás részeként – hazánk bejelentette Pápa Bázisrepülőtér fejlesztését. A két – NATO és nemzeti – fejlesztési koncepció összehangolása megtörtént, az 1553/2015. (VIII. 7.) számú kormányhatározatban¹⁵ tizenöt feladat 2020-ig történő végrehajtását irányozták elő 20 milliárd forint értékben. A képességcsomag részeként számos fejlesztést hajtottak végre (hadművelati központ, hangár és repülőtér kiszolgáló előtér kiépítése, híradó-informatikai épület felújítása, repülésirányító torony átépítése).

Fontos feladat a futópálya meghosszabbítása, mert a jelenlegi 605 méterrel rövidebb a vonatkozó NATO-előírásoknál, így mérete miatt csak korlátozásokkal alkalmas nagy méretű repülőgépek fogadására. A futópálya meghosszabbításához kapcsolódóan „komplex programterv” készült. A repülőtér jelenleg I. kategóriás (CAT I) besorolású, amelyet CAT III/B-re szükséges emelni annak érdekében, hogy bármilyen légi jármű bármilyen időjárási körülmények között leszállhasson. A „komplex programterv” tartalmazza a repülőtér kategóriaemeléséhez szükséges fejlesztési feladatokat. A futópálya-hosszabbítás kivitelezési feladatai legkorábban 2020 elején kezdődhetnek meg. A fejlesztések sorában a meteorológiai radar beszerzése mellett – a befogadó nemzeti támogatás részeként – sürgető feladat egy 400 fő elhelyezésére szolgáló átvonuló szállás kialakítása a hazánkban zajló gyakorlatok megnövekedett száma miatt (a 8. számú épület mellett a 4. számú épület felújítása is tervezett).

Védekező és támadó légi eszközök fogadása képességcsomag – Kecskemét

A kecskeméti légibázis fejlesztési képességcsomag célja a fogadási és működési feltételek biztosítása a NATO megerősítő vadászrepülőgépei számára. A kecskeméti MH 59. Szentgyörgyi Dezső Repülőbázis fejlesztését célzó képességcsomag előkészítése során 2015. június 26-án a HM BBM ülésén elfogadták a projekt adatlapjait. Az ülésen a NATO által támogatott képességek mellett döntés született több, hadművelati szempontból kiemelt fontosságú, nemzeti forrásból történő feladat projektjesítésére is (például párhuzamos futópálya, vészhelyzeti leszállópálya megépítése, meglévő futópálya rekonstrukciója, állóhelyek felújítása, navigációs és időjárásjelző eszközök beszerzése). A képességcsomag NAC által történő jóváhagyása folyamatban van. A projektek nagy részét előreláthatólag nemzeti finanszírozással hagyják jóvá. A képességcsomag részeként az Amerikai Egyesült Államok európai elrettentő kezdeményezés (European Deterrence Initiative, EDI) programja keretében hajtják végre a párhuzamos gurulóút/vészhelyzeti futópálya, valamint a lőszer- és robbanóanyag-tárolók építését. A Modern Városok Program keretében a kormány a repülőtér kettős hasznosításának katonai feladataira biztosított forrásokat (átfegyverzőzóna áttelepítése, „M” és „J” állóhelyek, hajtómű-ellenőrző állóhely létesítése, központi zóna térvilágítása, közműfejlesztés, kerítés és őrzésvédelem felújítása).

Repülőtéri fejlesztések képességcsomag – Kecskemét, Pápa

Az NRF elemeinek fogadását biztosító repülőtéri fejlesztéseket tartalmazó képességcsomagot a NAC 1999. július 27-én hagyta jóvá. Az elmúlt időszakban Kecskemét és Pápa

¹⁵ 1553/2015. (VIII. 7.) számú kormányhatározat a Magyar Honvédség Pápa Bázisrepülőtér fejlesztése érdekében szükséges források biztosításáról. <http://www.kozlonyok.hu/nkonline/mkpdf/hiteles/mk15115.pdf> (Letöltés időpontja: 2018. 11. 11.)

helyszíneken megvalósították a képességsomag azon további jóváhagyott beruházásait, amelyek alkalmassá teszik mindkét repülőteret a NATO használatára. Az egyik projekt – a légikirakó képesség elérése érdekében – a pápai személyforgalmi terminál építése. Az épület technológiáját érintő rész műszaki átadás-átvétele 2018. január 18-án lezárult.

Erők fogadása, állomásoztatása és továbbmozgatása – Várpalota, Pápa

Az RSOM-képességsomag a NATO készenléti akcióterve részeként, a Szövetség keleti határainak megerősítéséhez kapcsolódik. Célja, hogy csapatmozgások során az erők fogadásának, állomásoztatásának és a célterületre történő továbbmozgásának infrastrukturális feltételei a várható igénybevételnek megfelelően biztosítottak legyenek. A későbbiekben a személyi állomány elhelyezési feltételeinek biztosítására is kiterjedt. Az előkészítéséhez szükséges nemzeti feladatok eredetileg 2015-ben zárultak le, amelyek eredményeként a NAC 2016. július 8-án a varsói csúcstalálkozón jóváhagyta a képességsomagot.

Kiképzés – Várpalota, Újdörögd

A kollektív védelemhez tartozó képességsomag a szövetséges erők integrációját és kiképzését (FIET) szolgálja. Az ACT 2016 februárjában megküldte a képességsomagra vonatkozó minimális katonai követelményeket, a kitöltendő elemző adatlapot, valamint az előkészítéshez szükséges határidőkre vonatkozó ütemtervet. Az ütemterv alapján mind az adatlapot, mind az ez alapján készült projektadatlapokat 2016. március 22-én megküldték az ACT részére. Az ACT ennek figyelembevételével április közepéig elkészítette a képességsomag-tervezetet, és megküldte Brüsszelbe a NATO-szervezeteknek azért, hogy a képességsomagot 2016 júliusában az RSOM-képességsomaggal együtt elfogadják a varsói csúcserkezleten. A csomag részeként öt projektet tervesítettek: kézigránátdobó és a rögtönzött robbanóeszközök elleni pálya, egészségügyi evakuáláshoz helikopter-leszállóhely, városi harc és műszaki gyakorlóhely, valamint étkezőhely építését az MH Bakony Harckiképző Központ várpalotai („0” pont, Bakonykút) és újdörögdi helyszínein.

NATINADS-képességsomag

A képességsomag célja a NATO Integrált Légvédelmi Rendszeréhez csatlakozó hazai légi vezetési-irányítási rendszer létrehozása, amely egy légi irányító központ bázisán lehetővé teszi az AWACS-kapcsolatot, valamint megteremti a légtérellenőrzés és a légi irányítás, valamint a vadászrepülő-erők és légvédelmi rakétacsapatok harctevékenységének vezetéséhez szükséges technikai feltételeket. A képességsomagon belül hét projekt található: zavarvédett kommunikáció biztosítása az AWACS fedélzeti rendszereivel, deciméteres rádióhullámon zajló föld-levegő titkosított és zavarvédett kommunikáció, integrált vezetési-irányítási képesség, átmeneti gerincradar-lefedettség, MASE-radarintegráció¹⁶ és fegyverirányító képesség, valamint légvédelmi rakétákat irányító képesség, országon belüli föld-föld kommunikáció biztosítása, valamint az MH 54. Veszprém Légtérellenőrző Ezred Légi Irányító Központ objektumának felújítása.

¹⁶ Multi AEGIS (Airborne Early Warning Ground Environment Integration Segment) Site Emulator – egy több-funkciós, AEGIS bázison működő emulátor (szimulációs központ).

A zavarvédett kommunikáció biztosítása az AWACS fedélzeti rendszereivel projekt célja egy, a Szövetséges Erők Európai Főparancsnoksága (Supreme Headquarters Allied Power Europe, SHAPE) rádiótervében megfogalmazott hadművelési követelményeket kielégítő, zavarvédett és titkosított hangkommunikációt biztosító rádiórendszer telepítése Magyarország területén és annak integrálása a NATINADS-ba. A kialakított magyarországi föld-levegő rádiórendszer két gerincradar helyszínén (Békéscsaba, Bánkút), valamint a tubesi objektumban telepített rádiópontból, az MH Légi Vezetési és Irányítási Központból (MH LVIK) és a Kiképző Tartalék Irányító Központból (KTIK) hozzáférhető távvezérlő rendszerből áll. A rendszert további két rádióhelyszínnel (Parajostető, Széchenyi-hegy) egészítették ki. Az országon belüli föld-föld kommunikáció biztosítása projekt célja az NSIP keretében megvalósuló más projektek eredményeként létrejövő képességek gyakorlati alkalmazhatóságához elengedhetetlen, a rendszerelemek összekötését biztosító híradó-informatikai hálózat megfelelő sávzélességének biztosítása, ami az MH Kormányzati Célú Elkülönült Hírközlő Hálózatának fejlesztésével, kapacitásbővítésével érhető el. A projekt megvalósítása kiemelt jelentőségű volt, mivel a sikeres végrehajtással biztosítható az NSIP-beruházások során telepített, illetve telepítendő rendszerek teljes funkcionalitása.

3D-s radarprogram képességsomag

A cseh–magyar radarbeszerzés célja az egységes NATO ACCS részét alkotó öt darab, a repülőeszközök térbeli elhelyezkedéséről háromdimenziós adatot szolgáltatni képes fix telepítésű, nagy hatótávolságú primer felderítőradar, a repülőgépek hovatartozásának beazonosítására szolgáló szekunder radar, valamint a radarok ellenőrzését és távirányítását biztosító távfelügyeleti rendszer beszerzése és telepítése a kijelölt helyszíneken megépülő radartornyokra, illetve vezetési pontokra. A NATO közös finanszírozásából megvalósuló projektek keretében az öt radarból hármat Magyarországon telepítenek: Bánkúton, Békéscsabán és Medinán. A két hazai távfelügyeleti egységet az MH Légi Vezetési és Irányítási Központ és a Kiképző Tartalék Irányító Központ bázisán telepítették. A radarprogram szerves részét képezik a radarbeszerzések (Medina, Békéscsaba, Bánkút), valamint a vegyes, NATO-, illetve nemzeti finanszírozásban megvalósuló radarkomplexum építési és híradó-informatikai beruházásai.

NATO Légi Vezetési és Irányítási Rendszer képességsomag

A képességsomag fő célja a perspektivikus NATO ACCS kiépítése, amely kiegészül egyéb, a rendszer művelési alkalmazását biztosító és támogató nemzeti fejlesztésekkel is. A képességsomagot a NAC 2005. május 6-án hagyta jóvá. A légvédelmi művelési, radaradatokat gyűjtő, illetve azonosított léghelyzet-kép előállítására alkalmas központ beszerzése és megvalósítása a NATO minimális katonai követelményei kielégítéséhez szükséges rendszerelemek esetén 75% a NATO-, 25% pedig a nemzeti költségből valósul meg, míg a minimális NATO-követelményeken felüli, a kiegészítő nemzeti követelményeket is biztosító rendszerelemeket teljes mértékben nemzeti forrásokból szükséges finanszírozni. A képességsomag keretében telepítendő központon kívül Magyarországon nemzeti forrásból tervezett: egy tartalék funkciót ellátó központ, két repülőezred/század hadművelési központ, egy telepíthető repülőszázad hadművelési központ, egy telepíthető légi művelési koordinációs központ, egy telepíthető légvédelmi rakétavezetési központ, valamint egy nemzeti légi vezetési központ kialakítása is.

Telepíthető híradó-informatikai rendszer képességcsomag

2008-ban született döntés arról, hogy Magyarország részt vesz a NATO telepíthető híradó-informatikai rendszerének kialakításában, és nemzeti erőforrások bevonásával felállít egy telepíthető híradó-informatikai századot. A rendszert alkotó berendezések beszerzése közös NATO-finanszírozással történt. A NATO a telepíthető híradó-informatikai rendszer felállításra kidolgozta és jóváhagyta a 0A0194 számú képességcsomagot. A telepíthető híradó-informatikai századdal kapcsolatos beruházás első három üteme befejeződött. A negyedik ütem alapvető célja képessé tenni a székesfehérvári objektumot a NATO által odatelepíteni tervezett „Dragonfly” eszközök befogadására. A kivitelezés a tervek szerint 2019 elejéig valósul meg.

Nagy mennyiségű üzemanyag-tárolás képességcsomag – Pápa

A képességcsomag részeként az üzemanyag-lefejtő rendszer felújítását és bővítését, az iparvágány felújítását és meghosszabbítását, valamint a transzfer tartály üritési sebességének a növelése fejlesztési feladatokat támogatta. A képességcsomag finanszírozásából 85,8% a NATO, 14,2% pedig a nemzeti rész. A képességcsomagot 2018. január 12-én Magyarországot érintően a fenti tartalommal elfogadták.

NATO-erőket integráló elem képességcsomag – Székesfehérvár

A képességcsomag a többnemzeti vezetés-irányítási elemek infrastrukturális és híradó-informatikai működési feltételeinek megteremtését irányozza elő, a rendszer magyarországi elemét Székesfehérváron alakították ki. Az infrastrukturális feladatokat és a nemzeti híradó-informatikai feladatokat a fogadó nemzet, a NATO-követelmények szerinti híradó-informatikai rendszer beszerzését és telepítését – a Magyarországtól kapott felhatalmazás alapján – a NATO Híradó- és Informatikai Ügynöksége (NATO Communications and Information Agency, NCIA) hajtotta végre a NATO közös költségvetéséből. A kivitelezés a 2016. augusztus 15. – szeptember 15. között végrehajtott műszaki átadás-átvételi eljárással zárult le. Ezt követően 2016. október végén átadták a munkaterületet az NCIA részére a NATO-vonatkozású híradó-informatikai rendszerek telepítése érdekében. Az akkreditációt követően az NFIU-erők befogadó épületét 2016 novemberében adták át.¹⁷

A NATO BIZTONSÁGI BERUHÁZÁSI PROGRAMJÁNAK JOGALKOTÁSI KÉRDÉSEI

Folyamatosan változott a NATO Biztonsági Beruházási Programjához kapcsolódó hazai jogszabályi környezet, több törvénymódosítás, kormányrendelet és HM-rendelet született meg.

Ezek közül a legfontosabbak az alábbiak:

2154/1999. (VII. 8) kormányhatározat a NATO Biztonsági Beruházási Programban történő részvételről;

¹⁷ Beszámoló a NATO Biztonsági Beruházási Program (NSIP) 2016. évi magyarországi megvalósításáról. 26–28.

66/1999. (HK 24.) HM utasítás a NATO Biztonsági Beruházási Program keretében megvalósuló szövetségi biztonsági beruházások végrehajtására kijelölt szervezetek közötti együttműködés rendjéről;

2000. évi XXXVI. törvény a 2004. évi CV. a honvédelemről és a Magyar Honvédségről szóló törvény módosításáról, ahol az NSIP fogalma törvényi szinten kerül bevezetésre;

58/2001. (HK 15.) HM utasítás az Észak-atlanti Szerződés Szervezete Biztonsági Beruházási Programja magyarországi programfelelőseinek kijelöléséről;

31/2000. (X. 27.) HM rendelet az Észak-atlanti Szerződés Szervezete Biztonsági Beruházási Programja magyarországi végrehajtási rendjéről és szabályairól;

164/2002. (VIII. 2.) Korm. rendelet az Észak-atlanti Szerződés Szervezete Biztonsági Beruházási Programja keretében kiírásra kerülő pályázatokon való részvételi jogosultság feltételeiről, a jogosultság megszerzésével kapcsolatos eljárás szabályairól és az eljáró szervezetről;

109/2012. (VI. 1.) Korm. rendelet a NATO Biztonsági Beruházási Program keretében megvalósuló beszerzésekre vonatkozó részletes szabályokról.

2007 augusztusában módosították a 164/2002. (VIII. 2.) kormányrendeletet.¹⁸ A kormányrendelet alapján létezik a NATO minősített nemzetközi tendereken indulni szándékozó magyar cégek előminősítési rendszere, amelynek eredményeként kiadják a „NATO Beszállításra Alkalmos”, illetve a „Minősített NATO Beszállításra Alkalmos” minősítéseket.

Az NSIP magyarországi végrehajtása érdekében szükségessé vált a kapcsolódó szabályozók és jogszabályok módosítása. Az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény (Ákr.) hatálybalépésével 2017-ben kezdeményezték „az Észak-atlanti Szerződés Szervezete Biztonsági Beruházási Programja keretében kiírásra kerülő pályázatokon való részvételi jogosultság feltételeiről, a jogosultság megszerzésével kapcsolatos eljárás szabályairól és az eljáró szervezetről” szóló 164/2002. (VIII. 2.) kormányrendelet módosítását, amelyet az általános közigazgatási rendtartásról szóló törvény hatálybalépésével összefüggő egyes kormányrendeletek módosításáról szóló 457/2017. (XII. 28.) kormányrendelet 2018. január 1-jei hatálybalépésével végrehajtottak. A közbeszerzésekről szóló 2015. évi CXLI. törvény (Kbt.) változása miatt a NATO Biztonsági Beruházási Programja, valamint az egyéb közös finanszírozású NATO-támogatott programok keretében megvalósuló beszerzésre vonatkozó részletes szabályokról szóló 109/2012. (VI. 1.) kormányrendelet módosítása is szükségessé vált. A módosítás szakmai egyeztetése befejeződött.

Az NSIP magyarországi végrehajtása tárcaszintű feladatainak keretszabályait „az Észak-atlanti Szerződés Szervezete Biztonsági Beruházási Programja nemzeti feladatainak végrehajtásáról” szóló HM-utasítás tartalmazza. Az utasítás legutóbbi felülvizsgálata során a HM VGH feladatrendszerét, a beruházások hazai bevételezésére vonatkozó eljárásrendjét, valamint a HM Biztonsági Beruházási Munkacsoport összetételét módosították, és 2018. november 15-én kiadták a jelenleg is hatályos szabályozást.¹⁹

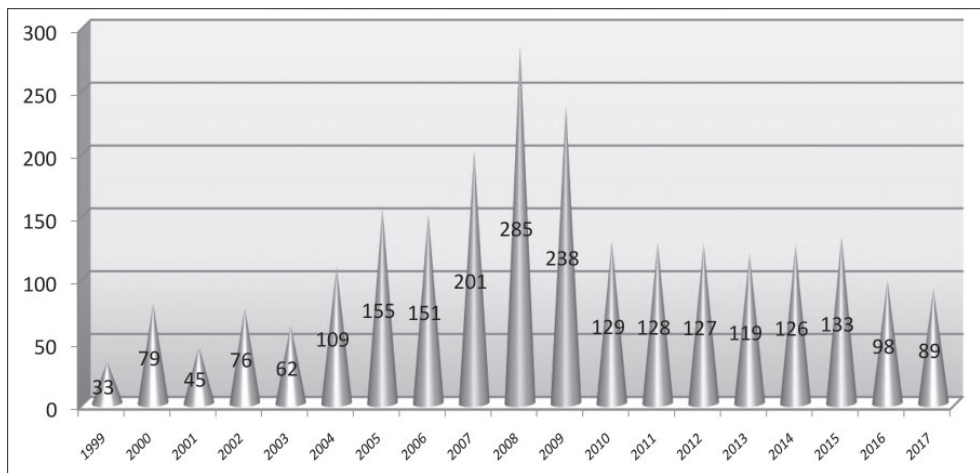
¹⁸ A módosítás két legfőbb eleme: 1. a „NATO Beszállításra Alkalmos” határozatok gazdálkodó szervezetek részére történő kiadása honvédelmi miniszteri hatáskörbe került (korábban szakállamtitkári felelősség volt); 2. a hazai cégek részére az alkalmassági nyilatkozat kiadásának feltétele minden, a NATO érdekében induló beszerzési eljárás esetében „NATO Beszállításra Alkalmos” határozat meglétéhez kötött (korábban csak az NSIP-beszerzési eljárások esetében volt érvényes).

¹⁹ 39/2018. (XI. 15.) HM utasítás az Észak-atlanti Szerződés Szervezete Biztonsági Beruházási Programja nemzeti feladatainak végrehajtásáról. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A18U0039.HM&txtreferer=00000003.TXT> (Letöltés időpontja: 2018. 11. 11.)

A NATO BESZÁLLÍTÓI INFORMÁCIÓS RENDSZER

A NATO Beszállítói Információs Rendszer működtetésének feladatrendszerét a 164/2002. (VIII. 2.) kormányrendelet szabályozza. A NATO Beszállítói Információs Rendszer működtetése és a cégekkel való kapcsolattartás folyamatos. A „NATO Beszállításra Alkalmas” határozattal rendelkező gazdálkodó szervezetek közül 2017-ben a nyilvántartott 246 gazdasági társaságból 240 cég tett eleget az éves adatszolgáltatási kötelezettségének. NATO-beszállítói cím megszerzésére 2017-ben 14 gazdálkodó szervezet nyújtott be pályázatot, és a szigorított megfelelőségi eljárási rend ellenére mind a 14 cég megszerezte a „NATO Beszállításra Alkalmas” határozatot.

A NATO Beszállítói Információs Honlapon²⁰ 2017-ben összesen 89 tenderfelhívás jelent meg, ebből 9 magyar és 80 nemzetközi kiírás volt. A tenderek darabszámának évenkénti alakulására vonatkozó trendet az 1. ábra szemlélteti. A külföldi pályázatokon történő indulás érdekében 2017-ben 45 esetben állítottak ki a gazdasági társaságok részére „Megfelelőségi nyilatkozat”-ot (Eligibility of Declaration).

1. ábra A NATO beszállítói információs honlapon megjelent tenderek száma 1999–2017 között²¹

A NATO Beszállítói Rendszer hardverkörnyezetének folyamatos fejlesztésével megkezdődött az elektronikus ügyintézési folyamatokra, valamint az elektronikus nyilvántartásra történő átállás, melynek érdekében a szükséges hardverkörnyezet fejlesztése, valamint az elektronikus nyilvántartás teljes körű alkalmazásához szükséges https protokoll alkalmazási feltételeinek előkészítése megtörtént. Az e-ügyintézésre történő átállás másik feladatát a papíralapú cégdatabázis, a 2015. évet megelőzően beérkezett pályázati és adatszolgáltatási dokumentumok, kiadott határozatok archiválási feladatai jelentik.

²⁰ <http://www.natotender.gov.hu> (Letöltés időpontja: 2018. 12. 30.)

²¹ Beszámoló a NATO Biztonsági Beruházási Program (NSIP) 2017. évi magyarországi megvalósításáról. 2018. 39.

ÖSSZEFOGLALÁS

Az elmúlt 20 év során a NATO Biztonsági Beruházási Programjához kapcsolódó magyarországi tevékenység szövetségi szerepvállalásunk jelentős részét képezte; a NATO Biztonsági Beruházási Programja a honvédelmi tárca sikertörténetei közé sorolható. Magyarország már a NATO-csatlakozását megelőzően kiemelten foglalkozott a NATO Biztonsági Beruházási Programja hazai feladatainak előkészítésével, a szükséges jogi és szervezeti háttér megteremtésével. Az elmúlt 20 év legfontosabb NSIP-beruházásai és eredményei Magyarország és a Magyar Honvédség csatlakozását, illetve az együttműködési képesség megteremtését szolgálták. Az NSIP-beruházások jelentősen hozzájárulnak hazánk szövetségi kötelezettségeinek teljesítéséhez, emellett a Magyar Honvédség általános technikai és technológiai képességeit is emelik.

A NATO-tagság első évtizedében az NSIP keretében befejeződött a kecskeméti és a pápai repülőtér, valamint a veszprémi légi vezetési központ infrastrukturális fejlesztése, híradó- és informatikai hálózatának kiépítése. Zengővár kivételével megvalósult az új háromdimenziós radarok képességsomagja, Békéscsaba és Bánkút hasznos tagja lett a magyar légtérvédelemnek. Sikeresen haladt Pápán a többnemzeti C–17-es stratégiai szállítórepülőezred, valamint a NATO katoná-egészségügyi kiválósági központ felállítása Budapesten. A tagság második évtizedében a projektek egy része új feladatokkal folytatódott, mások pedig a NATO-csúcstalálkozásokon eldöntött képességfejlesztési célok megvalósítását szolgálják. A jelenlegi 11 képességsomagban 122 projekt megvalósítása van folyamatban, ezek közül kiemelkedő jelentőségűek a stratégiai légi szállítási, az erők fogadása, állomásoztatása és továbbmozgatása, a kiképzési és a NATO-erőket integráló elem képességsomagok.

A NATO-csatlakozás óta 2017 végéig terjedő időszakban a NATO Biztonsági Beruházási Programja által felhasznált összes forrás 82,6 milliárd forintot tett ki, a nemzeti finanszírozási hányada meghaladta az 55%-ot. A NATO Beszállítói Információs Rendszer működése jelentős szerepet játszik a hazai gazdaság fejlesztésében is, a NATO Biztonsági Beruházási Programjának hatása tehát messze túlmutat a katonai képességfejlesztésen, hozzájárul az ország gazdasági teljesítményének és versenyképességének növeléséhez.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- 1553/2015. (VIII. 7.) számú kormányhatározat a Magyar Honvédség Pápa Bázisrepülőtér fejlesztése érdekében szükséges források biztosításáról. <http://www.kozlonyok.hu/nkonline/mkpdf/hiteles/mk15115.pdf>
2004. évi CV. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről. <https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0400105.TV>
- 2154/1999. (VII. 8.) Korm. határozat Magyarországnak a NATO Biztonsági Beruházási Programjában történő részvételéről.
- 39/2018. (XI. 15.) HM utasítás az Észak-atlanti Szerződés Szervezete Biztonsági Beruházási Programja nemzeti feladatainak végrehajtásáról. [https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A18U0039.HM&txtreferer=00000003.TXTBeszamoló a NATO Biztonsági Beruházási Program \(NSIP\) 2016. évi magyarországi megvalósításáról.](https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A18U0039.HM&txtreferer=00000003.TXTBeszamol%20a%20NATO%20Biztonsagi%20Beruhazasi%20Program%20(NSIP)%202016.%20evi%20magyarorszagi%20megvalositasarol)
- Beszamoló a NATO Biztonsági Beruházási Program (NSIP) 2017. évi magyarországi megvalósításáról. HM Védelemgazdasági Hivatal, 2018. április.

- Jelentés a katonai védelmi beruházások ellenőrzéséről [0333]. Állami Számvevőszék, 2003. szeptember. <https://www.asz.hu/storage/files/files/%C3%96sszes%20jelent%C3%A9s/2003/0333j000.pdf?ctid=756>
- Jelentés a NATO Biztonsági Beruházási Programja (NSIP) keretében Magyarországon megvalósuló fejlesztések ellenőrzéséről. Állami Számvevőszék, 2002. május. <https://www.asz.hu/storage/files/files/%C3%96sszes%20jelent%C3%A9s/2002/0217j000.pdf?ctid=755>
- Kereki László: *A NATO és az EU védelmi tervezési eljárásai*. In: Ronkovich József (szerk.): *A stratégiai és a műveleti tervezés*. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2009.
- Kopcsó István: *A NATO Katona-egészségügyi Kiválósági Központ kialakítása, működési rendje*. Honvédségi Szemle, 62. évf. 2008/2.
- Kovács Ferenc: *A NATO biztonsági beruházási program integrálása a magyar nemzetgazdaság, az országos nemzetgazdasági és katonai infrastruktúrába, valamint az államigazgatás rendszerébe*. PhD-értekezés, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2001.
- NATO Beszállítói Információs Honlap. <http://www.natotender.gov.hu>
- Siposné Kecskeméthy Klára: *A NATO kiválósági központjai*. Új Honvédségi Szemle, 61. évf. 2007/11.
- Szarvas László: *Stratégiai Légi Szállítási Képesség – egy új többnemzeti megoldás*. Nemzet és Biztonság, 2008. július.
- Szenes Zoltán – Tóth Péter: *Tíz éve a NATO-ban*. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2009.
- Szűcs László: *A stratégiai légiszállítás képessége*. 2009. augusztus 4. <https://honvedelem.hu/cikk/15948/a-strategiai-legiszallitas-kepessege>